

Essee: Millist Eestit me siis tahame?

Daria Dmitrijeva

Noorte loovkonkursi "Meie ühine tulevik Eestis" 19-23a. vanusekategooria võidutöö.

Põlen aga siirast soovist, et igal inimesel minu Kodumaal oleks vaba voli jääda iseendaks olenemata igasugustest asjaoludest — see tähendabki ju seda, et ilmtingimata igal indiviidil, vaatamata tema sotsiaalsele staatusele ja ametialasele seisundile, võimalustele ja ametihüvedele vms, siin Eestis oleks õigus vabadusele ja eri vabaduse viljadele, oma arvamustele ja tõekspidamistele ilma hirmuta olla tõrjutud, allandatud, solvatud ja muserdunud, ilma nõudluste teiste poolt ega kartusteta seoses oma elu, töö- või õppekoha, maine kaotusega jne.

Kui need vaatenurgad oluliselt erinevad teie enda arvamustest ja tõekspidamistest mis iganes küsimuses, siis peaksime olema sel juhul sallivamad, heasüdamlikumad, halastavamad ning arendades empaatiavõimet ja inimlikkust soodustama uue väärtuste kultuuri kujundamist. Eks väärtustes peegelduvad ühiskonna kogemused, on ju? Kas iga Eesti elaniku sügavas südamepõhjas hingitseb parema tuleviku lootus – säärase tuleviku, kus meie väike riik hiiglasliku hinge ja arenenud eestlusega on just nende riikide seas, mis ongi maailma suunanäitajateks, võttes aktiivselt osa inimeste ja riikide vabadusi kaitsva maailmakorralduse ülesehitamisest läbi kuulamise igasugustesse rahvusvahelistesse organisatsioonidesse ja ühendustesse, pidades tähtsaks sättumust koostööle, progressiivsele arengule, tolerantsele, riigi mugavustsoonist väljaastumisele – selles mõttes, et põhinedes meie riigi kogemustel minevikus, arvestades asjade hetkeseisu, vaadates ja uurides, mis lahendused pakutakse samade probleemide leevendamiseks teistes riikides, jääda iseseisvaks Riigiks.

Võiks see osutada imeksandavaks, aga Eesti ei pea minu meelest samastuma isegi maailma liidritega ega orienteeruma naabrite arengutempole, vaid Unistuse Riigi pilk peab olema suunitletud omaenda unikaalsele teele, seda selleks, et tõhusamalt jagu saada Eestile päevakajalistest väljakutsetest, keskenduda nn sisemisele õilistamisele — et muutuda riigiks, kus me kõik kippume elama, töötama ja uusi põlvkondi kasvatama.

Potentsiaali, pealehakkamist ja tegutsemisõhinat täis Eestikene peab eeskätt taipama, mida tema eesmärgid tegelikult tähendavad; kellele ja mida üritame tõestada; mida soovime saavutada; millega/kellega võitleme ja siis mille nimelt — see ei kätke endas millestki taandumist või jaanalinnu kombel kaitstes end välismaailma mõjude eest pea liiva alla peitmist, vaid hõlmab esimeste seadmise, uue kindla riigi igasuguseid instantse ja kodanikualgatusi toetavate tegevuste süsteemi loomise ja saajaprotsendilise tagatisega plaani koostamise. Mis on meie prioriteediks? Julgedes oma seisukohta jagada, jutustan lähemalt oma uue Eesti visioonist.

Eesti peab olema maailma parim elukeskkond noortele, kus uuele põlvkonnale luuakse kõik võimalused hariduse omandamiseks, töötamiseks ja eneseteostuseks. Siis ilmtingimata mainiksin siin oma eakaaslaste Ida-Viru piirkonnast lahkumise — olen ise sealt pärit ning kindlasti olen kokku puutunud sellega, et meie maad peetakse väheste võimalustega kohaks nii professionaalseks eneseteostuseks, hea sissetuleku saamiseks kui ka vaba aja veetmiseks. Kui uurida noortelt viimase aja muutuste kohta piirkonnas, nimetatakse paljudel juhtudel just erinevaid vaba aja veetmisega seotud arendusi, väärtustavad noored ikka jõupingutuste tegemist meelelahutuse valdkonnas, ent ka hea palga teenimiseks ning kas või kvaliteetse meditsiiniabi saamiseks, et ei peaks kodukohast kaugele sõitma, maksaks midagi ette võtta. See ongi nii — paljud kirjeldavad eakaaslaste lahkumist piirkonnast takistusena Ida-Virumaa arengule,

teisalt aga võetakse seda normaalse protsessina. Igal juhul mõlemad olukorrad nõuavad olulisi muudatusi, kuna meil peab olema prioriteediks noorte elukvaliteedi parandamine, võimaluste loomine parima

hariduse omandamiseks just meil Eestis ning eneseteostamist soodustava maastiku arendamine. Täna Ida-Virumaal pakutav haridus on noorte arvates üpris nõrgal tasemel: esiteks ei vasta mõned õppeprogrammid nende meelest ootusele — “ei ole vaja nii palju kokkasid, kui seal välja koolitatakse” — teiseks ei ole maakonnas eriala omandanud inimesed edaspidi konkurentsivõimelised Tallinnas või Tartus sama asja õppinud spetsialistidega. Konks on haridussüsteemis, mille riketest räägitakse kõikjal. Selleks, et liikuma selles valdkonnas paremuse poole, süsteem peaks ju oma olemuselt muutuma hübriidseks — kasutades formaalset õpet ning rakendades mitteformaalseid õpetamismetoodikaid, mis põhinedes isiklikul lähenemisel orienteeruksid omakorda loovuse, sõltumatu mõtlemise, isiklike ja õieti eluks vajalike oskuste arendamisele. Vältides vananenud õppemooduseid, mis enam ei aita soovitava tulemuse saavutamisel ega paku lastele/noortele võimalust enda potentsiaali avastamiseks. Aina seejärel tasubki mõtiskleda selle üle, et jätkata eestikeelsele haridussüsteemile üleminekuga, mitte vastupidi. Pole võimalik luua keele õppimist soosiva ja ühtekuuluvust ergutava süsteemi ilma tõhusa toimiva aluseta.

Eesti uue majanduse edu alusena näengi kliimasõbralikku tööstust, parima haridusega tarka tööjõudu ehk pädevaid noorte psühholoogiat mõistvaid spetsialiste ning digitaliseerimise eduloo uuele tasandile viimist. Kuna Eesti tõeliseks hüveks on ju meie puhas puutumatu loodus, viljakas põllumaa, kalarikkad veekogud ning liigirohked metsad — minu arust, Eesti tuleviku nimelt on vaja tegutsemist alustada “oma riigi kangelasena”. Selle all mõistan, et kuna majanduse edukuse uueks mõõdupuuks on nii inimeste heaolu kui ka keskkonna hoidmine praegustele ja tulevastele põlvetele, siis see oleneb eeskätt iga indiviidi tahest ja valmidusest muutmiseks — igaüks ise peab arvestama rohelisi valikuid argielus. Näiteks, et inimese valik kauba pakendamisel langeks mõnele keskkonnasääslikule teisendile, tuleb innustada lähedasi saada teadlikumaks jäätmete ümbertöötlemisest ja asjade taaskasutusvõimalustest, kuna loodusvarade säilitamiseks oleks otstarbekam mitte ainult riigi ja erasektori otsuste ja tegevuste lähtepunktist juba kuhugi astuda, vaid ka kasvatada terve ühiskonna teadlikkust keskkonna säästmise kohta. Eduka tuleviku majandamise alustaladeks ongi säästlik ja nutikas ressursside kasutamine, ringmajandusele üleminek ning CO2 neutraalsuse poole liikumine. Eesti inimeste elukeskkond nii väikestes maakohtades kui suurtes linnades näikski inimesesõbralik olevat, hea elukvaliteediga ning Eestile omase arhitektuuri ja muustriga aina sel juhul, kui selle arengusse panustaksid meie — Eesti elanikud ise.

Seisan selle eest, et säärased mõisted nagu “rassism” ja “ksenofobia” tunduksid Tulevase Eesti lapsele ja noorele umbvõõrastena, neil lihtsalt ei oleks meil Eestis kohta — sama lugu ka diskrimineerimisega, näiteks, tööturul, kui ei kohelda võrdselt vähemusrühvusi, puuetega inimesi, eakaid ja noori. Õigus võrdselt kohtlemisele on iga inimese põhiõigus, eks ole? Kas selle eest vastutab igaüks ise või riik üldiselt? Olen veendunud, et ikka riik. Kuna on riigi õlgadele pandud koormus, vastutus ja ühtlasi määratu jõud. Õigupoolest, ma ei taha näha Eestit läbi roosade prillide nagu teevad seda need, kelle arvates diskrimineerimine ongi juba ammu unarusse vajunud peavalu ning need, kes nagu ahvid rippuvad raha ja sotsiaalse seisundi küljes, et eelkõige end kaitsta...

Meil Eestis on mille poole tuleb püüda ning millest hoiduda. Mina seisan selle eest, et Eesti oleks Riik, kus on kaitstud absoluutselt kõigi inimeste põhiõigused ja vabadused sõltumata inimese soost, emakeelest, veendumustest, päritolust, rassist, usutunnistusest või seksuaalsest sättumusest.

Naastes Ida-Virumaa käsitlemisele tööalane perspektiivitus seal kajab vastu kõigest nurgast — enamik noori tõdevad, et maakonna keskmine palk on statistiliselt üks Eesti madalaimaid, sobivaid töökohti on üpris vähe võrreldes olukorraga mujal Eestis ning karjäärivõimalusi kahjuks nähakse pigem vähestena. Teie arvates, kõik ülalpool mainitud väljakutsed on omased vaid Ida-Virumaale?

Peale selle, harjumatus ühiskondlikel teemadel oma arvamust avaldada ongi meie praeguse sotsiumi nuhtluseks ning osaliselt seotud eeskätt hirmuga – inimesed, eriti vanem põlvkond, kardab, et oma seisukohtade väljendamine või liigsete küsimuste esitamine viib, näiteks, töökoha kaotuseni. Varjatud teadmine, et rahulik elu eeldab oma arvamuse enda teada jätmist, võib küll olla seotud nõukogude perioodiga, ent kohalik kultuur, mis soosib sotsiaalsetes või ühiskondlikes küsimustes avalikkuse ees vaikimist, pöördeliselt mõjutab ka noori.

Ühelt poolt ei soodusta selline mentaliteet noorte soovi piirkonna arengus kaasa rääkida, teisalt aga takistab täiskasvanute tõrjuv hoiak arvamuse avaldamise osas noorte algatusi ja tegutsemistahet. Uuenduslikud lahendused ja vajalik “revolutsioon” jäävad tagaplaanile. On ju loodud noortevolikogud ja koolides tegutsevad õpilasesindused, mille kaudu noortel justkui oleks ideaalne võimalus tõhusalt kaasa rääkida ja lõpuks ometi oma hääl kuuldavaks muuta. Tegelikuses need kaasamisvormid aga tihtipeale ei tööta, kuna noorte rinnas ikkagi hakkavad idanema kahtluse seemned, et nende arvamust küsitakse lihtsalt linnukese kirja saamise eesmärgil, ning see ongi õigustatud. Kas Tulevikuriigis kohalikud omavalitsused ei jaga elanikele piisavalt infot ega küsi nende arvamust, kas noorte hääl ei jõua otsustajateni või siis sellega millegipärast lihtsalt ei arvestata? Kas Tulevikuriigis peab noor pidevalt tõestama, et tema arvamus pole ostetav kommi, kummi ja pastaka eest või vastupidi kõrgemalseisvate ees põlvi lödistama ning oma suud kinni hoidma, et probleeme ei tekiks. Eestis, mida minagi tahaksin, iga inimese hääl loeb de facto ja de jure!

Eestis, mida minagi tahaksin, keegi ei kardaks tuleviku pärast hirmu tundes sõna võtta, kuna poleks soodsat pinda selle hirmu tekkimiseks. Noored tunneksid end protsesside mõjutajatena. Tulevikuriigis, mida mina tahaksin näha oma silmadega, noored pole enam abi, nõustamist, pidevat toetust, järelevalvet ja tuge vajav hell koht, vaid progressiivsete ideede ja lahenduste varamu. Oma isikliku elu nii mustades toonides ei nähtaks ning oma hakkamasaamist ja tulevikuperspektiivi hindaksid inimesed pigem heaks. Ei nähtaks inimeste väikeseid sissetulekuid ja tööturu piiratud peamise kohaliku arenguprobleemina.

Tulevikuriik tõesti suhtleks oma kodanikega otse ja kaasaks otsustusprotsessidesse maksimaalselt. Inimestel selle jaoks peaks olema riigi või kohalike omavalitsustega suhtlemisel üks kas digitaalne või siis füüsiline kontaktikoht, kus saab kõik asjad ilma liigse bürokraatiata lahendatud. Kas mõtisklused kauaoodatud põhjaliku teenuste ja halduse reformi läbiviimise peale ongi asjatud?

Lõppude lõpuks tahaksin öelda seda, mis oli juba öeldud mitu aastat tagasi, ent keegi vist ei kuulanud — “igal juhul Eestit kaitsevad, viivad edasi ja viivad maailma meie omad inimesed. Ja nüüd, eeldan, peamegi endalt küsima, olukorras, kus paraku teised meid kaitsevad ja oleme neile omad, siis kes on meie omad, keda meie tegelikult kaitseme ja mille eest seisame” — millist Eestit me siis tahame?